

Esa-Jussi SALMINEN (Cluj-Napoca)

Permistiikan symposiumit

Ennen Syktyvkarin fennougristikongressia vuonna 1985 permiläisistä kielitieteilijöistä hyvin harva pystyi osallistumaan kongresseihin. Nuoremman polven tutkijat eivät yleensä pystyneet osallistumaan, koska heidän matkojensa rahoitusta tasavallat eivät halunneet tukea. Muutenkin kongresseihin lähetetyt ilmoittautumiset ja esitelmien abstraktit kävivät läpi neuvostoliittolaisen fennougristien komitean tarkastuksen ja aina tarkastuksen läpäisseetkään eivät suljetuissa tasavalloissa saaneet viisumeita ulkomaille. Siksi alettiin harkita suppeampien kielitieteellisten tapahtumien pitoa.

Ensimmäinen yritys järjestää pienimuotoisia permiläisten kielten tutkimuksen symposiumeja oli vuonna 1985 Iževskissä. Silloin järjestettiin symposiumi ”Unkarilaiset tutkijat ja permiläinen filologia” Udmurtian valtionyliopistossa. Symposiumi oli tuolloin omistettu virallisesti ”Unkarin vapauttamisen ja fasisisesta Saksasta saadun voiton 40-vuotisjuhlalle”. Symposiumin nimelle oli tosin myös politiikan suhdanteista riippumaton syy: Bernát Munkácsin (1860–1937) syntymästä oli kulunut 125 vuotta ja hänen tulostaan udmurttien maille kenttätöihin 100 vuotta.

Permistiikan symposiumien tradition syntyaikoina Udmurtian valtionyliopiston udmurtin kielen osaston udmurtin kielen ja kirjallisuuden laitoksen vakituinen johtaja oli Ivan Tarakanov, mutta tuolloin sijaisjohtajana toimi kolme vuotta (1984–1986) Valentin Kelmakov. Johtaja-aikanaan hän ryhtyi ajamaan symposiumien järjestämistä. Tuolloisessa Neuvostoliitossa se vaati kahden vuoden viralliset neuvottelut sekä paperityön. Symposiumille mietittiin mahdollisimman laaja-alainen nimi: ”permiläisten kielten murteet ja historia vuorovaikutuksessa muiden kielten kanssa”. Tämä mahdollisti kaikkien permiläisiin kieliin liittyvien tutkimusten liittämisen symposiumiohjelmaan.

Ensimmäiseen vuonna 1986 Udmurtian valtionyliopistossa Iževskissä (vuosina 1984–1987 nimeltään virallisesti Ustinov neuvostoliittolaisen marsalkan mukaan) järjestettyyn symposiumiin saapui kielitieteilijöitä Syktyvkarista, mutta komipermjakkien alueelta, Permistä ja Kudymkarista ei valitettavasti ensimmäisiin symposiumeihin saapunut ketään. Permistiikan symposiumeille oli määritelty seuraavat tehtävät: 1. tarkastella kolmen permiläisen lähisukukielen (udmurtin, komisyrjäänin ja komipermjakin) tutkimuksen nykyistä tilaa, 2. saada selville tutkimuksen ensisijaiset kehittämiskohteet, 3. kartoittaa permiläisen historiallis-vertailevan ja typologisen kielentutkimuksen tulevaisuudennäkymät, 4. yrittää saada käyttöön ja koordinoida eri alueiden ja yliopistojen permiläisiä kieliä koskeva tutkimus, myös muualla kuin permiläisillä alueilla.

Symposiumeja päätettiin järjestää jatkossa joka toinen vuosi eli parillisina vuosina. Tämä perinne onkin säilynyt katkeamattomana. Aluksi symposiumeja järjestivät Syktyvkarin ja Iževskin permistit vuorotellen, mutta varsin epätavallisen käytännön mukaisesti niin, että symposiumi oli kaksi kertaa peräkkäin yhdessä paikassa. Toisen,

vuonna 1988 Udmurtian valtionyliopistossa järjestetyn symposiumin teema oli Yrjö Wichmann ja hänen tutkimusmatkansa permiläisten kansojen alueille sekä hänen tutkimusaiheensa. Osaltaan tämä symposiumi toimi impulssina Suomen-suhteiden syntymiselle.

Kolmas symposiumi pidettiin vuorostaan vuonna 1990 Syktyvkarissa kielen ja kirjallisuuden tutkimuksen instituutissa. Se oli omistettu tunnetun fennougristin, Pietarin yliopiston suomalais-ugrilaisten kielten laitoksen professorin ja johtajan Dmitri Bubrihin syntymän satavuotisjuhlalle. Osa esitelmistä käsitteli luonnollisesti juuri hänen panostaan permiläisten kielten tutkimuksessa.

Kahden vuoden päästä symposiumi oli jälleen Syktyvkarissa, mutta tällä kertaa järjestäjä oli Syktyvkarin valtionyliopisto. Tämä symposiumi muutti tähänastista perinnettä joiltain osin. Ensinnäkin perinteisen nimityksen ”Permiläisten kielten murteet ja historia vuorovaikutuksessa muiden kielten kanssa” sijaan järjestäjät pitivät parempana nimitystä ”Permiläisen filologian symposiumi”. Toiseksi symposiumi laajeni kattamaan kielitieteen lisäksi myös mm. kirjallisuustieteen, folkloristiikan, kansatieteen, arkeologian ja kulttuurintutkimuksen. Lisäksi symposiumin järjestäjät julkaisivat ainoastaan symposiumin abstraktit ennen symposiumia, mutta vuonna 1997 Udmurtian valtionyliopiston suomalais-ugrilaisen ja yleisen kielitieteen laitos julkaisi myös tämän symposiumin kielitiedettä koskevat esitelmät teoksessa *Permistika 4*, koska muistakin symposiumeista oli aina julkaistu esitelmät *Permistika*-nimellä. Myös tämän jälleen *Permistika*-sarjan julkaisuperinne on jatkunut. Jo kahdessa ensimmäisessä symposiumissa oli ollut Viron ja Unkarin yksittäisiä edustajia, mutta neljännessä oli ensi kertaa esitelmäitsijä Suomesta.

Viides symposiumi oli jälleen Iževskissä, ja se oli omistettu Vasili Lytkinin satavuotisjuhlalle. Oikeastaan sen luonnollisempi järjestämispaikka olisi ollut Syktyvkar, koska Lytkin itse oli komi, mutta toisaalta hän on erittäin merkittävä tutkija myös yleisen permistiikan ja koko fennougristiikan kannalta. Koska symposiumi kiinnosti yhä enemmän ulkomaalaisia fennougristeja, julistettiin kuudes symposiumi vuonna 1996 ensimmäiseksi kansainväliseksi permistiikan symposiumiksi. Sitä ei poikkeuksellisesti omistettu kellekään tunnetulle permistille, vaan Udmurtian pedagogisen instituutin (1931) sekä tämän jatkajan Udmurtian valtionyliopiston (1972) perustamisen 65-vuotisjuhlalle. Tähän teemaan sopien osa esitelmistä käsitteli yliopiston udmurttilaisen osaston historiaa sekä suomalais-ugrilaisten oppiaineiden opetusta yliopistossa. (Kelmakov 1998: 20–30.)

Seitsemäs ja kahdeksas symposiumi pidettiin jo vakiintuneen kaavan mukaisesti Syktyvkarissa. Ne oli omistettu tunnetuille komilaisille fennougristeille Jevgeni Guljajeville ja Adolf Turkinille. Vuoden 2002 yhdeksännessä symposiumissa alkoi sellainen perinne, että symposiumeja alettiin omistaa myös elossa oleville ja edelleen tutkimustyötä tekeville ansioituneille permiläisten kielten tutkijoille. Yhdeksäs symposiumi pidettiin Udmurtian valtionyliopiston suomalais-ugrilaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen professorin ja johtajan Kelmakovin 60-vuotispäivän kunniaksi. *Permistika 9*, joka sisältää runsaasti Kelmakovin uraa koskevaa materiaalia muiden artikkeleiden lisäksi, julkaistiin jo symposiumin alussa.

Kymmenes symposiumi pidettiin myös Udmurtian valtionyliopistossa Tamara Tepljašinan 80-vuotispäivän kunniaksi. Viime vuodet hän on työskennellyt Moskovassa Venäjän akatemian uralilaisen osaston kielentutkimuksen instituutissa.

Kymmenennen symposiumin jälkeen vuorottelurytmi Iževskin ja Syktyvkarin välillä katkesi, koska vihdoinkin komipermjakkilaisen kielentutkimuksen tärkeä tyyssija, Permin valtiollisen pedagogisen yliopiston komipermjakkilais-venäläinen osasto otti symposiumin järjestääkseen. Se oli omistettu tunnetun komipermjakkilaisen kielitieteilijän, vuonna 1995 kuolleen Antonina Krivoštšokova-Gantmanin 85-vuotispäivän kunniaksi. Hän on ensimmäinen komipermjakkii, joka on tehnyt filologian kandidaatin väitöskirjan komipermjakin kielestä.

Seuraava symposiumi pidettiin jälleen Iževskissä vuonna 2008, koska se osui udmurtin kielen ja opetuksen metodiikan laitoksen professorin Ivan Tarakanovin 80-vuotisjuhlavuodeksi. Sen järjesti suomalais-ugrilaisen ja yleisen kielitieteen laitos. Udmurtiassa symposiumeja on järjestänyt myös mainittu udmurtin kielen ja sen opetuksen metodiikan laitos. Symposiumeja suunnitellaan järjestettäväksi myös yliopiston kielilaboratoriossa.

Viimeisin, vuoden 2010 symposiumi pidettiin Syktyvkarissa. Se oli omistettu Pavel Savvaitoville (1815–1895), joka oli venäläinen kansa- ja kielitieteilijä, jonka syntymästä tuli kuluneeksi 195 vuotta. Hän tutustui Vologdassa opettajana toimissaan komin kieleen ja teki Komiin kaksi matkaa, joiden tuloksena oli aapinen sekä kielioppi ja sanakirja. Esitelmiä kuultiin hänestä ja mm. udmurtin ortografian historiasta ja komin kielioppien syntaksin kuvauksista. Ilmeisesti ensi kertaa symposiumissa kiinnitettiin erityistä huomiota permistiikan symposiumien historiaan, josta oli laadittu kuvakooste, jota esitettiin PowerPoint-esityksenä. Jo neljännesvuosisadan katkeamatta jatkuneeseen symposiumiperinteeseen onkin korkea aika kiinnittää huomiota, että historia ei pääse unohtumaan. Seuraavaa symposiumia vuonna 2012 isännöivät komipermjakit. (Kokkonen 2011: 6.)

Symposiumi on onnistunut melko hyvin tehtävässään saada myös uransa alussa olevat permiläiset lingvistit mukaan tieteellisille foorumeille. Symposiumeihin osallistuu usein jatko-opiskelijoita sekä lupaavia opiskelijoita. *Permistika*-sarja antaa hyvän läpileikkauksen siitä, mitä permistiikan alalla milläkin hetkellä tutkitaan, vaikka varsinainen tutkimus olisikin muualla esitetty paremmin kuin suppeissa symposiumiesitelmissä ja -artikkeleissa. Jokaisessa symposiumissa läsnä olevan henkilöhistorian kautta kirjoitetaan jatkuvasti permistiikan tutkimushistoriaa ylös. Tällainen helpottaa uusien sukupolvien ryhtymistä permiläisten kielten ja kulttuurien tutkijoiksi.

I	1986	Iževsk (Ustinov)
II	1988	Iževsk: Yrjö Wichmann (1868–1932) 120 vuotta
III	1990	Syktyvkar: Dmitri Bubrih (1890–1949) 100 vuotta
IV	1992	Syktyvkar: Aleksei Sidorov (1892–1952) 100 vuotta
V	1994	Iževsk: Vasili Lytkin (1895–1981) 100 vuotta
VI	1996	Iževsk: Udmurtian pedagoginen instituutti, Udmurtian valtionyliopisto 65 vuotta
VII	1998	Syktyvkar: Jevgeni Guljajev (1928–1977)
VIII	2000	Syktyvkar: Adolf Turkin (1936–1996)
IX	2002	Iževsk: Valentin Kelmakov (1941–) 60 vuotta
X	2004	Iževsk: Tamara Tepljašina (1924–) 80 vuotta
XI	2006	Perm: Antonina Krivoštšokova-Gantman (1921–1996) 85 vuotta
XII	2008	Iževsk: Ivan Tarakanov (1928–) 80 vuotta
XIII	2010	Syktyvkar: Pavel Savvaitov (1815–1895) 195 vuotta

Taulukko 1. Permistiikan symposiumien historia.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Valentin Kelmakovin ja Paula Kokkosen kertomat tiedot.

Muut lähteet

Кельмаков, Валентин 1998: *Факультет удмуртской филологии как организатор научных совещаний по языкознанию: Материалы к спецкурсам*. Ижевск: Издательство Удмуртского университета.

Kokkonen, Paula 2011: Permistit koolla Syktyvkarissa. – *M. A. Castrénin seura. Jäsentiedote* 1/2011.

Permistika I–XII.

Esa-Jussi Salminen <e-j.salminen@suomi24.fi>